

Jubilejní almanach Jednoty čs. matematiků a fyziků 1862–1987

Libor Pátý

Slovo redaktora

In: Libor Pátý (editor): Jubilejní almanach Jednoty čs. matematiků a fyziků 1862–1987. Sestavil Libor Pátý k sto dvacátému pátému výročí Jednoty. (Czech). Praha: Jednota čs. matematiků a fyziků, 1987. pp. 11–13.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401929>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

SLOVO REDAKTORA

Doufám, že zavděčím se tím všem bývalým údům a taktéž nynějším a že dějepis tento bude jedním dobrým zdrojem pro toho, který jednou vyličovati bude vyvinutí osvěty naší.

(Fr. Houdek, Dějepis JČM, str. 7, 1872)

Při závažných příležitostech se Jednota vždy zamýšlela nad svou prací a z pohledu zpět do minulosti odvozovala směr další cesty. V roce 1872, již po své desetileté činnosti, vydala „*Dějepis Jednoty českých matematiků*“ z pera svého jednatele Fr. Houdka, při padesátém jubileu sepsal *doc. V. Posejpal* na vyzvání výboru podrobné dílo téhož jména a k stému jubileu ústřední výbor JČMF pověřil *prof. Fr. Veselého* přípravou informačního a propagačního spisu, který byl vydán pod názvem „100 let Jednoty čs. matematiků a fyziků“. Stodvacáté páté jubileum je novou příležitostí k přehlednutí minulosti Jednoty. „*Jubilejní almanach*“ chce přispět k informovanějšímu pohledu členstva i širší veřejnosti na historii Jednoty.

Historická komise Jednoty přistoupila k přípravě jubilejního tisku již v roce 1983, ale od prvních jednání bylo zřejmé, že publikace nebude moci být nově zpracovanou souvislou historií. Příprava knihy v tomto pojetí by byla při náročnosti moderní historiografie, nedostačujícím časovém odstupu od událostí poslední doby a po ztrátě převážné části kdysi obsáhlého archívu Jednoty těžko splnitelným úkolem. Proto bylo rozhodnuto připravit pro edici „*bílých almanachů*“ soubor jednotlivých prací věnovaný různým úsekům z dávné i současné historie Jednoty. Výběr témat prací byl vázán na ochotu autorů zpracovat svěřené téma a dostupnost pramenů při snaze pojednat o důležitých fázích vývoje Jednoty a příznačných formách její činnosti.

Práce *doc. Petráně*, která jako přednáška proslovená na slavnostním shromáždění k 120. výročí Jednoty získala velkou pozornost, byla od počátku uvažována jako úvodní: zabývá se prvními obdobími existence Jednoty a vřazuje ji zasvěceně do širokých souvislostí české historie druhé poloviny minulého století. Čtenáři toužícímu seznámit se podrobněji s vývojem matematiky a fyziky na pražské univerzitě v tomto období lze doporučit nedávno vydané *Petránovo* dílo „*Nástin dějin filozofické fakulty*

Univerzity Karlovy“ (Univerzita Karlova, Praha 1984). Zřízení Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky a téměř stoletá péče Jednoty o něj patří k jejím nejvýznamnějším činům. Proto byla na druhé místo zařazena práce *prof. M. Brdičky a dr. Schwabika*. První z nich zpracoval část fyzikální, druhý část matematickou. Ukázalo se užitečným rozšířit tu část práce, jež je věnována časopisům, do nichž se Časopis rozvětvil; stalo se tak za účinné pomoci *ing. J. Janty*, člena redakčního kruhu Čs. časopisu fyzikálního A a *doc. O. Kowalského*, vedoucího redaktora časopisu *Pokroky matematiky, fyziky a astronomie*.

Po této obsáhlé práci následuje trojice příspěvků věnovaných třem významným osobnostem z minulého století — *čestným členům Jednoty*: J. M. Petzvalovi z pera brněnského znalce Petzvalovy genealogie *ing. Svobody*, P. V. Šimerkovi, obětavému podporovateli Jednoty a málo oceňovanému spoluzakladateli teorie subjektivní pravděpodobnosti, od *dr. Fialy* a A. Seydlerovi, spoluzakladateli české novodobé fyziky. Tato poslední práce je vlastně zprávou o nově zpřístupněných dokumentech a o korespondenci A. Seydlera, stručně zpracovanou *dr. Horským*; zpráva dává čtenáři nahlédnout do současných snah historické komise Jednoty *objevovat a zachraňovat* před ztrátou historické prameny se vztahem k Jednotě a k oběma jí pěstovaným oborům.

Další práce sborníku přísluší již novější době. První z nich — *Jednota v období „protektorátu“* — se zabývá krátkým a těžkým, ale významným obdobím činnosti Jednoty. Jsou v ní zpracovány bohužel jen sporé písemné prameny a především informace ze soukromých sdělení řady pamětníků činnosti Jednoty z této dnes už v zapomnění uplývající doby.

Tři pojednání *o činnosti tří předních poboček* tvoří další část almanachu. Je to práce *dr. Duba* o brněnské pobočce Jednoty, jež měla v brněnském odboru zřízeném těsně před vypuknutím první světové války předchůdce, na jehož činnost mohla účinně a úspěšně navazovat. Pražská pobočka musela pracovní formy teprve hledat a postupně nalézat. O úsilí pražských členů Jednoty v tomto směru se snaží referovat další práce z pera redaktora. Poslední pojednávanou pobočkou je ostravská; autor příspěvku ho pojal jako výčet třicetileté práce pobočky. Na přehledy

o činnosti poboček navazuje podrobné pojednání o vzniku a počátečním rozvoji *Fyzikální vědecké sekce*, první ze sekcí, jež Jednotě přinesly nejen diferencovanější strukturu, ale též do značné šíře rozvětvenou odbornou činnost v jednotlivých speciálních oborech matematiky a fyziky.

Vzniku a rozvoji Jednoty slovenských matematiků a fyziků v rámci JČSMF je věnována práce dr. Bergera. Čtenáře, který hledá podrobnější poučení o historii JSMF, je možno odkázat na publikaci „*JSMF — vznik — poslanie — činnosť*“ (JČSMF, Praha 1985). Následuje redaktorův článek o *nové medaili* Jednoty a vzpomínka na ředitele bývalé tiskárny Jednoty *Karla Wicka*. Jubilejní almanach je uzavřen přehledem významných událostí Jednoty a výtahy prací v anglickém jazyce.

Všechny příspěvky, jež bylo možno v omezeném čase autorsky a redakčně zpracovat, jsou vybranými kapitolami z historie Jednoty. Přejme si, aby bylo možno *další kapitoly připravit a vydat při budoucích příležitostech* a to s přesvědčením, že časový odstup prospěje objektivitě jejich zpracování.

Je redaktorovou milou povinností upřímně poděkovat autorům všech prací za úsilí, jež věnovali přípravě rukopisů, dr. M. Rozsivalovi a dr. J. Jarníkovi za připomínky a doplňující poznámky ke všem článkům, doc. dr. I. Šantavému, doc. dr. P. Vopěnkovi, dr. Z. Horskému, dr. Š. Schwabikovi a dr. I. Seidlerové za pomoc při vypracování pojetí sborníku a získání autorské spolupráce. Poděkování patří též Oldřichu Hlavsovi za typografickou úpravu, zesnulému řediteli K. Wickovi a V. Endlovi za přípravu almanachu do tisku a konečně tiskárně za pečlivou a včasnou realizaci díla.

Libor Pátý